

از گذشته تا امروز

(مباحث تکمیلی مطالعات اجتماعی پایه چهارم دبستان)

www.ketab.ir

مؤلف: سمیه آخوندزاده

سرشناسه: سمیه آفونزاده، ۱۳۶۱.

عنوان و نام پدیدآور: سمیه آفونزاده / از گذشته تا امروز (مباحث

تکمیلی مطالعات اجتماعی پایه چهارم دبستان)

مشخصات نشر: مهر معلم، ۱۳۹۹، ۱۳۵ ص.

وضعیت فهرست‌نویسی: فیزیکی مفکمر

قیمت و شابک: ۲-۴۷-۶۷۹۱-۶۲۲-۹۷۸: ۲۵۰۰۰۰ ریال.

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۷۶۵۲۰۹۷

انتشارات مهر معلم

نام کتاب: از گذشته تا امروز (مباحث تکمیلی مطالعات اجتماعی پایه چهارم دبستان)

تألیف و گردآوری: سمیه آفونزاده

نوبت چاپ و شمارگان: چاپ اول، ۱۰۰۰ جلد

شابک و قیمت: ۲-۴۷-۶۷۹۱-۶۲۲-۹۷۸: ۲۵۰۰۰۰ ریال

آدرس دفتر پخش: ارومیه-خیابان جانبازان، روبروی هسته‌ی گزینش، پ ۹۰، طبقه‌ی

سوم؛ تلفن:

۰۹۱۴۳۸۹۵۳۰۵

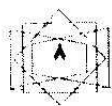
فهرست

عنوان	صفحه
پیشگفتار	۷
زندگی چگونه بوجود آمد؟	۱۳
شیمی زندگی	۱۷
نشانه‌های زندگی	۲۰
دنیای RNA و همه‌ی آنچه نمی‌دانیم	۲۳
پناهگاه زندگی	۲۶
پیدایش حیات از دیدگاه‌های مختلف	۲۹
کالبدشکافی انسان، فصلی دیگر در انسان‌شناسی طبیعی	۳۳
ترانسفورمیسم در نگاه نقادان	۳۵
داستان آدم در تورات	۳۹
انسان‌شناسی اسلامی	۴۰
ضرورت انسان‌شناسی	۵۶
درک و احساس نخستین انسان	۵۸
تغییرات تکاملی انسان‌ها	۶۱
انسان‌های اولیه چگونه تغذیه می‌کردند؟	۶۳
انسان‌های اولیه چگونه غذا می‌خوردند؟	۶۵
انسان هایدلبرگی	۶۷
انسان رودولفی	۶۸
پیدایش نخستین بارهی انسان	۷۰
بشر راه رفتن روی دوپا را می‌آموزد	۷۱

بشر، ابزار می‌سازد.	۷۵
بشر شکارچی	۷۷
جمع آوری غذا	۷۹
کشف آتش	۸۱
دوره اسکان بشر در دشت	۸۳
تاریخچه‌ی زندگی انسان‌های نخستین در ایران	۱۰۲
نخستین شهرها چگونه به وجود آمده‌اند؟	۱۱۰
پیدایش تمدن‌ها	۱۱۱
اولین شهرهای دنیا کجا بودند و کی به وجود آمده‌اند؟	۱۱۱
تمدن ایلام	۱۱۳
اولین تشکل شهری	۱۱۴
تاریخچه‌ی ایجاد روستاها در ایران	۱۱۶
حیوانات	۱۲۱
منقرض شده‌ی قنیمی	۱۲۱
نمونه سؤالات امتحانی مطالعات اجتماعی پایه‌ی چهارم	۱۲۹
منابع	۱۴۵

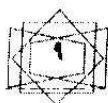
پیشگفتار

تصور اینکه نخستین مراحل شیوه‌های زندگی متمدن به طور کامل برای ما آشکار شده است، درست نیست اما به هر حال باید ممنون اکتشافات اخیر باستان‌شناسی باشیم که اطلاعات زیادی (خیلی بیشتر از آنچه برای دنیای یونانی- رومی شناخته شده بود) درباره‌ی این مراحل در اختیار ما گذارده‌اند. آشکار است که سرزمین یا سرزمین‌هایی که ظاهراً گهواره‌ی تمدن بوده‌اند به شکل نابرابری توسط باستان‌شناسان کاوش شده‌اند. حتی مصر هم هنوز به طور کامل کاوش نشده است و دیگر سرزمین‌هایی که به صورت بالقوه اهمیت زیادی دارند همچنان در انتظار کاوش‌های کامل‌تر و علمی‌تر هستند. کاوش‌های مقدماتی در شمال هند آغاز شده‌اند و

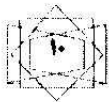
نتایج قابل توجهی هم داشته‌اند ولی در بین‌النهرین هنوز محوطه‌های پیش از تاریخی زیادی هستند که خوب کاوش نشده‌اند. آسیای صغیر، شمال سوریه، ایران، آسیای مرکزی و چین محوطه‌های باستانی فراوانی تقریباً بررسی نشده باقی مانده‌اند و مانند مزارعی هستند که ممکن است محصول فراوانی بدهند. اما اگر این احتمال وجود داشته باشد که دیدگاه فعلی ما درباره‌ی نخستین مراحل تمدن به بازنگری عمیقی نیاز نداشته باشد، در نتیجه درست خواهد بود که فرضیات منطقی را از هم‌اکنون ارائه کنیم.

اکنون به نشانه‌هایی اشاره می‌کنیم که توسط آن‌ها «تمدن» را از فرهنگ‌های ابتدایی‌تر باز می‌شناسیم. باستان‌شناسان به طور قانع‌کننده‌ای توضیح می‌دهند که فرهنگ نوسنگی نخستین فرهنگی است که به درستی می‌توان آن را «متمدن» نامید در طی هزاره‌های بسیار عصر پارینه‌سنگی مردم به میزان زیادی تحت تسلط محیطی بودند که توان‌اندکی برای مهارش داشتند. شیوه‌ی معیشتی آن‌ها شکار، ماهیگیری و گردآوری خوراک بود و از تولید خوراک به وسیله‌ی کشاورزی و اهلی کردن حیوانات چیزی نمی‌دانستند. مردم عصر نوسنگی با تلاش‌های نوآورانه‌ی بسیار شیوه‌های جدیدی از

زندگی را در سال‌های میان ۶۰۰۰ و ۳۰۰۰ ق.م. ابداع کردند. اساس اقتصادی تمدن نوسنگی تولید غذا از طریق کشاورزی و مزرعه‌داری و شبانی بود. جلوه‌ی اجتماعی آن در ابتدا روستاها بودند، که بعدها شهر نیز به آن اضافه شد. زندگی پیشه‌وری هم پیشرفت‌های زیادی کرد. مردم چرخ کوزه‌گری و کوره‌ی آجرپزی را اختراع کردند، آموختند که چگونه پشم، پنبه و کتان بربسند و از آن‌ها پارچه ببافند، یاد گرفتند که چگونه از فلزات استفاده کنند و بناهای عظیم بسازند، خط را اختراع کردند و تقویم را به کار بردند، آموختند که چگونه تجارت کنند، دولت سازماندهی کنند و چگونه آثار هنری تولید کنند. ظهور همه یا برخی از این شواهد زندگی متمدن در عصر نوسنگی نشان می‌دهد که مردم آن عصر نیروی تازه‌ای - اگرچه ناقص - برای سازگاری با محیط طبیعی به دست آورده بودند.

تمدن نوسنگی نخست در کجا پدید آمد؟ پاسخ مصر و بخش سفلاي بين‌النهرين است که البته به احتمال بسیار زیاد شمال غربی هند را هم باید به آن افزود. بنابراین به نظر می‌رسد که تمدن نزدیک کرانه‌های چهار رود بزرگ پدید آمده باشد (نیل، دجله، فرات و سند). هنوز روشن نیست که کدام یک از این تمدن‌های

رودخ‌آن‌های می‌تواند مدعی شود که پیش از دیگران پدید آمده است؛ زیرا کهن‌ترین یافته‌ها در بین‌النهرین و مصر احتمالاً قدمتی نسبتاً یکسان دارند. در واقع، برخی از دانشمندان معتقدند که تمدن احتمالاً به طور هم‌زمان در این هر سه منطقه پدید آمده است. آیا منطقه‌ای با تمدن کهن‌تری هست که از طریق جابه‌جایی مردم یا انتشار افکار و صنایع، الهام‌بخش آن‌ها بوده باشد؟ کسانی که چنین عقیده‌ای دارند در شمال سوریه و شرق آسیای صغیر به دنبال چنین مراکزی می‌گردند. از سوی دیگر هیچ دلیل معتبری وجود ندارد که باور کنیم نوآوری بشری نمی‌توانست به صورت مستقل و هم‌زمان در چند ناحیه‌ی مشابه به وجود بیاید ولی پاسخ این مسئله نشان می‌دهد که «انتشار» در پیش از تاریخ نقش داشته است. آیا باید تصور کنیم که تنها یک منبع تمدن وجود داشته است و از آنجا به سایر نقاط منتشر شده است؟ ایرادهای زیادی بر این دیدگاه انتشارگرایانه افراطی وارد است (برای مثال بسیاری از فعالیت‌های متمدنانه مانند کتابت و کشاورزی در امریکای مرکزی بسیار پیشتر از آنکه این قاره با دنیای کهن مرتبط شود، توسعه یافتند).